

nebo neplacení na baru) před konkurencí a ziskem. Jednalo se tak o každodenní zpochybňování státu a kapitalismu. Klinika, ale i další anarchistické squaty by se také mohly chápat jako trhliny,⁶⁷ v nichž lidé mohli experimentovat se sociálními praktikami, pro něž není určující tržní logika a utilitární maximalizace zisku, a zažívat i sociální vztahy, které si třeba představují, když na transparenty píšou „Jiný svět je možný“. Bylo možné je chápat jako materializaci klasického anarchistického hesla „Budujeme nový svět v ulitě toho starého“.⁶⁸

Na závěr si můžeme položit otázky: K čemu vlastně anarchistické squaty byly? Jaký zanechaly otisk ve městě? Jakým způsobem se otiskly do představivosti a praxe sociálních hnutí?

Bezpochyby je nadnesené mluvit vůbec o squaterském hnutí. Významnější squaty se dají spočítat na prstech jedné ruky a po většinu squaterské historie byla Praha městem jednoho squatu. Můžeme se na ně podívat ze dvou perspektiv.

Z té první, strukturální, co nám squaty „říkají“ o systému a politice, v níž se boje o ně odehrávaly. Squaty můžeme chápat jako lakmusový papírek, který vypovídá o společnosti a různých aktérech v ní, můžeme si všimnout, jak na ně reagovaly, jak se to dobově proměňovalo, v devadesátých letech a v nedávné současnosti. Příběhy pražských squatů jsou tak i částečnou výpovědí o české společnosti a její politice a politické kultuře. Dlouho zde silně dominoval (a částečně stále ještě dominuje) narativ „patříme na Západ“, kde se se squaty vypořádávali jak skrze represí, tak i strategií legalizace a institucionalizace. V případě pražských veřejných institucí byla reakce na squaterskou výzvu převážně odmítavá, oscilující mezi otevřenou represí a kriminalizací a nejistým přešlapováním, jak se squaty naložit, přičemž toto přešlapování nakonec stejně skončilo jejich vyklizením. Případy Ladronky i Kliniky, které na cestě k legalizaci došly nejdále a uvízly v dočasném šeru, ukazují, že squaty stály a padaly (v institucionální rovině) s ochotou či neochotou (až svolení) jednotlivců v daných institucích, ať už to byl vedoucí představitel správcovské firmy TRADE Centre spravující nemovitosti magistrátu nebo ministr financí Andrej Babiš, pod nějž spadala správa Kliniky. Instituce a politické příležitosti byly pro squaty v převážné míře uzavřené. Parafrázoval bych zde sociologa Zygmunta Baumana, že demokracii poznáme podle síly disentu.⁶⁹ Když městská část nechala po jedenácti letech vyklidit v roce 2009 squat Milada soukromou ochrankou s neonacisty, squateři jí odpověděli vyvěšením transparentu „Růže má své trny, svoboda své squaty“. Proti squaterské pichlavé svobodě stojí představa růží, které nebodají.

Na squaty se můžeme podívat i z té druhé perspektivy, aktérské, a ptát se, co nám „říkají“ o těch, kdo tuto sociální praktiku prováděli, o anarchistické a anarchizující politice, což ostatně byl i hlavní záměr této kapitoly.

67 Holloway, John: *Crack Capitalism*, London: Pluto Press 2010.

68 Viz stránky anarcho-syndikalistických odborů Industrial Workers of the World, on-line, Iww.org.

69 Bauman, Zygmunt: *Individuální společnost*, Praha: Mladá fronta 2004.

Anarchistické squaty můžeme chápat jako trhliny, které narušovaly dominantní společenské uspořádání a to, jak o něm máme tendenci přemýšlet, umožňovaly zahlédnout a zakoušet něco jiného (utopičnost), skrze sebeorganizaci se stávat někým jiným a rozvíjet jiné sociální vztahy postavené především na sdílení a vzájemnosti. Otevíraly i prostory k politickému jednání a rozšiřovaly představu myslitelného a proveditelného. To se ostatně ukazuje na příkladu Kliniky, která v určité fázi měla důležitý vliv na formující se klimatické hnutí (jak to ukazuje kapitola 8) nejen v tom, že a jak je možné se organizovat, například více horizontálně, ale také v podobě anarchistické přímé akce jako preferovaného způsobu jednání a obecně v určitém konfrontačním pojetí politiky. Squaty byly důležité v tom, že praktikovaly pojetí přímé akce nejen jako protestu a protestní politiky, ale při nedostatku legální infrastruktury hnutí představovaly důležitá místa, kde se potenciálně mohly rozvíjet pozitivní aspekty anarchismu nebo praxe, pro něž byly anarchistické hodnoty referenčním rámcem. Squaty ale přinesly důležitou zkušenost. Přes všechny rozpory, napětí a problémy ukazují, že v momentě, kdy lidé nejsou vystaveni tržnímu imperativu velkého nájmu či hypotéky a mají prostor experimentovat, mohou rozvíjet sociální vztahy založené na autonomii, vzájemné pomoci, sdílení a že stávající kapitalistický realismus není jediné možné uspořádání sociálních vztahů mezi lidmi.